

جغرافیای

دریاچه

اورمیه

بهروز خاماچی

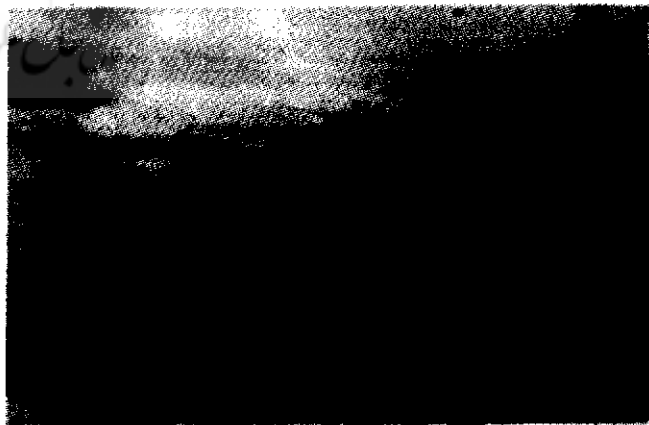
دبیر جغرافیای دبیرستانهای تبریز
قسمت پنجم

مشخصات جغرافیایی روستاهای جزیره اسلامی

جزیره اسلامی در دریاچه اورمیه هفت روستای آباد و پرجمعیت را در خود جای داده است که عبارتند از: آق‌کنبد، بوراجانو، تیمورلو، خرالو (بهرام‌آباد)، سرای، قیجاق، گمی‌چی.

(۱- بندر آق‌کنبد)

بندر و روستای آق‌کنبد از دهستان شرفخانه، بخش شستر، شهرستان تبریز است در ۵۰ کیلومتری جنوب غربی شستر و در ساحل شرقی دریاچه اورمیه و قسمت غربی جزیره اسلامی واقع شده است. منطقه ساحلی بوده دارای آب و هوای معتدل دریایی است و نوع آب و هوای آن، مدیترانه‌ای مرطوب می‌باشد. جمعیت آن در حدود ۱۰۳۵۰ نفر بوده، مذهب سکنش شیعه و زبان مردم آن ترکی آذری است. آب مورد لزوم کشاورزی از چاه نیمه عمیق و

پوشش گیاهی در ارتفاع ۲۰۱۰۰ متری روستای آق‌کنبد
درخت زالزالک در جزیره اسلامی دریاچه اورمیه

چشمه تأمین می‌شود. محصول عمده آن غلات، حبوبات و حبلی‌جات بوده و فصل ساکنان آن زراعت و گلهداری است. بندر و روستای آق‌کنبد به وسیله بندر شرفخانه با بخش شستر و با بندر گلخانه با شهرستان اورمیه از راه دریاچه به وسیله راه دریایی و کشتی دورهای ارتباط دارد. فاصله بین دو بندر ساحل دریاچه یعنی بندر آق‌کنبد با بندر گلخانه در حدود ۲۰ کیلومتر راه دریایی می‌باشد. روستا و بندر آق‌کنبد از راه خشکی به وسیله جاده اسفالتی با تبریز و آذرشهر و گوگان ارتباط دارد.

در بندر و روستای آق‌کنبد در ارتفاعات جنوبی آن قلعه تاریخی معروفی وجود دارد که به طور مختصر به آن اشاره می‌شود.

قلعه آق‌کنبد

روستای آق‌کنبد در جزیره اسلامی و ساحل شرقی دریاچه اورمیه، یک قلعه تاریخی را در خود جای داده است. این قلعه را (فالو) یا قلعه خاور زمین گویند که در ارتفاعات تابعین روستای سرای و آق‌کنبد واقع شده است.

حمدالله مستوفی قزوینی در کتاب نزهة القلوب و حافظ ابرو در کتاب جغرافیای خود نوشته‌اند که وقتی آب دریاچه اورمیه با قین می‌رود و جزیره آن دریاچه که شاها نام دارد به صورت شبه جزیره درمی‌آید، به طوری که اشاره شده در این جزیره، قلعه بزرگی بر فراز کوهی بلند که قبر هولاکو و دیگر سرداران مغول در آنجاست و پیرانه و آثار قلعه تاریخی مزبور که مورخان اسلامی آن را (قلعه شاه) می‌نامند بنای نخستین آن را به قرون اولیه اسلامی دانسته که در قریه آق‌کنبد باقی است و هیچگونه سنگ‌نبشته و کتیبه‌ای در آن به چشم نمی‌خورد.

ارتفاع کوهی که قلعه مزبور در آن بنا شده نزدیک به ۲۴۰۰ متر بوده که تمام مناطق ارتفاعات قلعه پوشیده از سنگهای صخره‌ای است و اطراف قلعه، دیواری از سنگ کشیده شده است. عرض این دیوار نزدیک به یک متر و ارتفاع آن تا دو متر بوده و در این قلعه حفاریهای زیر به چشم می‌خورد:

۱- طویله سنگی که دارای آخور و قسمتهای مختلف مورد احتیاج می‌باشد.

۲- زیرزمینی که در دل سنگ کنده شده و احتمالاً زندان بوده است و اگر کسی داخل آن انداخته شود نتواند بیرون آید.

۳- چاهی است که آب دارد ولی عمق آن معلوم نیست.

۴- حمام، که بعد از پایین رفتن دو پله، در یک طرف آن

آب و در طرف دیگر آن، مکان و محل خشکی به چشم می‌خورد.

۵- اتانی است که در سنگ کنده شده و چهارنفر می‌توانند

در توی آن جای بگیرند.

در حال حاضر در بارید از این قلعه تاریخی، تعدادی سفال

شکسته به چشم می‌خورد که عمدتاً از افراد سودجو، برای یافتن

اشیای قیمتی، آن مکان را زیر و رو کرده و سفالهای شکسته شده، ناشی از کد و کاوا این محل می باشد.

۳- خرالو (بهرام آباد)

روستای خرالو کوچکترین روستای جزیره اسلامی در دریاچه اورمیه است که تابع دهستان شرفخانه از بخش شستر و از شهرستان تبریز است که در ۳۶ کیلومتری جنوب غربی شستر در شمال جزیره واقع شده است. ارتباط این روستا با سایر بنادر دریاچه از طریق بندر آق گنبد انجام می گیرد. راه ارتباطی بین سایر روستاهای جزیره از طریق اتومبیل برقراری می شود. هوای روستای خرالو معتدل دریایی، سنگناهی در حدود ۶۰ نفر بوده، مذهب مردم آن شیعه، زبان سنگناهی ترکی آذری است. آب مورد نیاز اهالی از چشمه و چاه تأمین می شود. محصول کشاورزی آن غلات و حبوبات بوده، شغل مردم اش زراعت و گلهداری می باشد.

۴- بوراجالو

روستای بوراجالو تابعه دهستان شرفخانه از بخش شستر و از شهرستان تبریز است در ۳۸ کیلومتری جنوب غربی مرکز بخش و در شمال جزیره اسلامی قرار گرفته است. ارتباط آن با آبادیهای اطراف دریاچه از طریق بندر آق گنبد به فاصله ۱۳ کیلومتر انجام می گیرد. آب و هوای روستای بوراجالو معتدل دریایی است. زمستانش معتدل و بهار آن تابستانش گرم می باشد. جمعیت این روستا در حدود ۶۳۰ نفر است. مذهب مردم آن شیعه، زبان ساکنان اش ترکی آذری می باشد. آب کشاورزی این روستا از چشمه و چاه تأمین می شود. محصول عمده آن غلات، حبوبات، صیفی جات و سیب زمینی و پیاز است. شغل مردم روستایی بوراجالو زراعت و دامپروری است.

۵- سرای

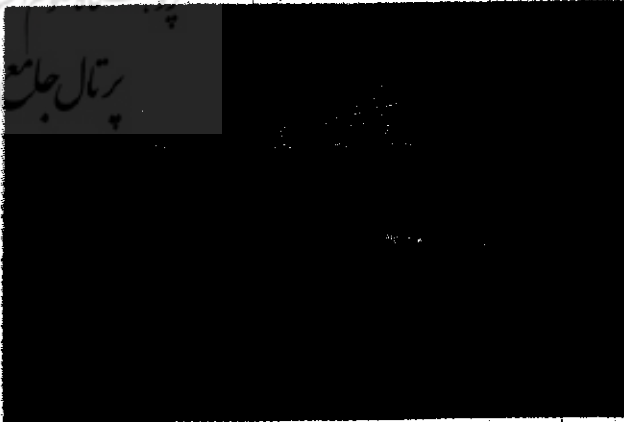
روستای سرای، آبادترین و پرجمعیت ترین روستای جزیره اسلامی است که تابع دهستان شرفخانه از بخش شستر و از شهرستان تبریز می باشد. این روستا در ۳۸ کیلومتری جنوب شستر و ۳۲ کیلومتری راه جدید اسفالت تا شوشه تبریز - آذرشهر واقع شده است. روستای سرای در شرق جزیره و در ۱۶ کیلومتری بندر آق گنبد قرار دارد و به وسیله بندر آق گنبد با کشتی با بندر شرفخانه و گلخانه ارتباط دارد و به وسیله راه اتومبیل رو خاکی با تمام روستاها و بنادر جزیره مربوط می شود. آب و هوای روستای سرای معتدل دریایی است. جمعیت آن در حدود ۱۰۵۰ نفر بوده، مذهب مردم آن شیعه و زبان سنگناهی ترکی آذری است. محصول عمده کشاورزی آن غلات، صیفی جات، حبوبات، سیب زمینی و پیاز و انعام میوه است. شغل مردم روستای سرای کشاورزی و دامپروری می باشد.

۶- تیمورلو

روستای تیمورلو از دهستان شرفخانه، بخش شستر و شهرستان تبریز است در ۳۳ کیلومتری جنوب غربی بخش شستر و در جزیره اسلامی واقع شده است. ارتباط آن با آبادیهای اطراف از طریق بندر آق گنبد به فاصله ۱۴ کیلومتر انجام می گیرد. آب و هوای روستای تیمورلو معتدل دریایی است. جمعیت این روستا ۲۵۰ نفر بوده مذهب مردم آن شیعه، زبان ساکنان آن ترکی آذری است. آب کشاورزی روستا از چاه نیمه عمیق و چشمه تأمین می شود. محصول زراعی آن غلات، حبوبات بوده، شغل مردمش زراعت و گلهداری است. ارتباط این روستا با سایر آبادیهای جزیره به وسیله اتومبیل انجام می گیرد و ارتباط اش با سایر بنادر دریاچه به وسیله کشتی و قایق برقرار می شود.

دورنمای روستای سرای در شرق دریاچه اورمیه (جزیره اسلامی)

درخت پسته وحشی در جزیره اسلامی دریاچه اورمیه

بخش شستر و از شهرستان تبریز است. با بندر آق‌گنبد ۱۵ کیلومتر فاصله دارد. به وسیله جاده اتومبیل‌رو با سایر روستاها و به وسیله بندر آق‌گنبد با سایر بنادر دریایچه مربوط است. جمعیت آن ۸۶۰ نفر بوده، مذهب بزرگ آن شیعه و زبان سگنکاش آن ترکی آذری است. محصول کشاورزی آن غلات و حبوبات و سیب‌زمینی است. آب مورد مصرف مردم از چاه نیمه عمیق و چشمه تأمین می‌شود. فصل مردم این روستا زراعت و گلخانه‌داری می‌باشد. هوای روستای تبقاج معتدل کوهستانی است.

۷- گمی‌چی

بندر و روستای گمی‌چی در جنوب جزیره اسلامی در ۴۵ کیلومتری جنوب غربی شستر واقع شده است. تابع دهستان شرفخانه از بخش شستر و از شهرستان تبریز است. با بندر شرفخانه در شمال دریایچه اورمیه ۴۰ کیلومتر فاصله دارد. بندر گمی‌چی دوشین بندر دریایچه اورمیه پس از بندر آق‌گنبد است. کشتی دورهای در این بندر توقف نیم ساعته دارد. هوای این روستا و بندر معتدل دریایی و مایل به گرمی است. سکنکاش ۱۰۲۰۰ نفر بوده، مذهب مردم شیعه و زبان سگنکاش ترکی آذری است. محصول آن غلات و حبوبات و صیفی‌جات و سردرختی مخصوصاً بادام و سیب است. آب مورد نیاز کشاورزی از چاه‌های نیمه عمیق و چشمه تأمین می‌شود. فصل مردم، زراعت و دامپروری است. راه ارتباطی بندر گمی‌چی با تمام روستاهای جزیره و تبریز و آذرشهر اتومبیل‌رو بوده و ارتباط آن با بندر شرفخانه و گلخانه‌ها و شهر اورمیه به وسیله کشتی انجام می‌گیرد.

کوچه باغهای روستای سرای در جزیره اسلامی دریایچه اورمیه

۸- تبقاجی

روستای تبقاج در ۳۳ کیلومتری جنوب غربی شستر و در شمال غربی جزیره اسلامی قرار دارد. تابع دهستان شرفخانه از

جزیره اسلامی دارای ۷ روستا است که طبق آخرین آمار جهاد سازندگی آذربایجان شرقی مشخصات روستاها به شرح زیر ارائه شده است:

نام روستا	تعداد خانوار	جمعیت تقریبی	فاصله تا		برق	حمام	درمانگاه	دبستان	مدرسه راهنمایی	دبستان مسجد	شورای اسلامی	ارتباط با
			بخش	شهرستان								
بوراچالو	۱۲۶	۶۳۰	۵۲	۹۰	×	۱	۱			×	×	تبریز
بهرام‌آباد (خورالو)	۱۲	۶۰	۲۲	۷۰	×	۱	۱			×	×	تبریز
تیموزلو	۵۰	۲۵۰	۵۰	۹۰	×	۱	۱			×	×	شستر
سرای	۳۰۰	۱۵۰۰	۲۸	۷۰	×	۱	۱	۱		×	×	تبریز
آق‌گنبد	۲۷۰	۱۳۵۰	۵۲	۱۰۰	×	۱	۱			×	×	اورمیه
تبقاج	۱۷۲	۸۶۰	۲۷	۸۲	×		۲			×	×	شستر
گمی‌چی	۲۲۰	۱۲۰۰	۲۸	۹۶	×	۱	۱	۱		×	×	شستر
جمع	۱۱۷۰	۵۸۵۰	-	-	۷	۵	۱	۸	۲	۶	۷	

۹- پادداشت

(- شهاب‌الدین لطف‌الله حافظ، بروی‌هروی، جغرافیای حافظ

ایرو، تهران، ۱۳۴۹.